

Споживчі характеристики та вартість ювелірних різьблених виробів з природного каміння.

В.В.Індутний, Т.М.Артюх,
К.В.Татаринцева.

УДК 671: 658.628.003.14 Метою роботи є спроба розібратися у структурі і культурно-історичній природі показників ринкової вартості, які застосовуються при оцінюванні різьблених виробів з коштовних і напівкоштовних каменів, виділити окремі складові компоненти ціни і закономірності у їх співвідношеннях, а також надати рекомендації експертам щодо прогнозування вартості цих предметів. Такі дослідження необхідні для вдосконалення методів гемологічної експертизи вцілому, розвитку нових інформаційних засад сучасного товарознавства, а також розробки відповідних науково-практичних рекомендацій для спеціальних навчальних курсів.

Всім відома фраза “все має свою ціну”, однак це висловлювання викликає особливий інтерес експертів і науковців, які досліджують проблеми товарознавства і, передусім тим, що саме слово “все” вказує на таке цікаве явище, коли набувають ціни не тільки матеріальні предмети, а і їх, так би мовити, “інформаційне забезпечення” - краса, доречність використання у певних умовах, гармонія, мода, культурні традиції тих чи інших народів, уподобання окремих людей, кількість на ринку та багато інших суто нематеріальних атрибутів, які можуть бути визначеними лише кількістю інформації про той чи інший товар (рисунок 1). Коли ми замислюємось над причинами цього, то дійдемо висновку про те, що загальна множина притаманних об’єктам характеристик не є вичерпною відносно тієї множини, яка узагальнюється у понятті “споживчі характеристики”.

Множина споживчих характеристик постає в нашій уяві значно меншою від загального універсуму знань про той чи інший об’єкт і прагматично обмеженою. Іншими словами, споживчі характеристики – це суспільно і культурно узагальнені вимоги до якості, які стають зрозумілими лише у критеріальному вираженні на основі семантичних протилежностей: “доцільне - недоцільне”, “добре-погане”, “красиве-некрасиве”, “корисне - некорисне”, “універсальне – спеціальне”, “компактне-громіздке”, “токсичне – нейтральне”, “зручне – незручне”, “економічне – неекономічне”, “придатне-непридатне”, “сучасне-застаріле” і так далі. З цих міркувань ми ще раз повертаємось до розуміння основного закону ціноутворення, який говорить, що вартість товару завжди пропорційна до кількості корисної інформації про нього.

Рисунок 1. Графічний формалізм діаграм Венна.

Умовні позначення:

- - множина споживчих характеристик;
- - множина об'єктивних уявлень про товар;
- - загальна множина характеристик про товар;

Даний рисунок вказує на співвідношення між множинами таких характеристик товарів як : споживчі якості; об'єктивні характеристики, які вимірюються приладами і отже можуть бути підтвердженими незалежними експертами і загальні (всі) якості товарів .

Метою цієї роботи є спроба розібратися у структурі і культурно-історичній природі показників ринкової вартості, які застосовуються при оцінюванні різьблених виробів з коштовних і напівкоштовних каменів, виділити окремі складові компоненти ціни і закономірності у їх співвідношеннях, а також подати рекомендації експертам щодо прогнозування вартості цих предметів. Такі дослідження необхідні для вдосконалення методів гемологічної експертизи в цілому, розвитку нових інформаційних засад сучасного товарознавства, а також розробки відповідних науково-практичних рекомендацій для модернізації спеціальних навчальних курсів.

Досліджуючи основні причини застосування тих чи інших цін на різьблені вироби з природних коштовних та напівкоштовних каменів – художні вироби, прикраси, зброя, культові речі, ювелірні вироби, основне призначення яких полягає у загальній красі і символізмі, ми маємо можливість вивчати складну структуру співвідношень у таких групах характеристик як:

- вартість і якість коштовних і напівкоштовних каменів у вигляді сировини;
- вартість роботи, пов'язаної з операціями різьблення;
- якість роботи, пов'язаної з операціями різьблення і загальною майстерністю відтворення художнього образу;
- вартість яка пояснюється символізмом і сповіданням певних культурно-історичних традицій.

Перші дві групи з поданого переліку є завжди відомими і це значно спрощує наші дослідження. Ці дві групи можна віднести до множини параметрів, доступних для об'єктивного визначення (малюнок 1). Третя група є безпосередньо пов'язаною з визначенням краси виробів і експертною оцінкою майстерності авторів. Вона, звичайно, потребує розробки спеціальних і додаткових методик та відповідних уніфікованих критеріїв оцінки. Остання група є також найбільш складною для виділення і може бути ефективно визначеною лише по залишковому принципу (споживчі характеристики). Отже, завдання, які ми будемо вирішувати досліджуючи складові вартості різьблених виробів з природних коштовних і напівкоштовних каменів, передбачають наявність знань у сфері гемології (науки про коштовні камені) і товарознавства. Виділені групи не є остаточно виділеними, і ми припускаємо можливість внесення у подальшому до висловлених нами тез відповідних коректив.

Таким чином, проблема розробки загальних підходів щодо вивчення особливостей ціноутворення на товари, де вирішальне ціноутворююче значення має саме “інформаційна компонента” є особливо актуальною, новою та такою, що має велике практичне значення для розвитку експертних методів дослідження в гемології і товарознавстві у сучасному постурбаністичному суспільстві.

Запропоновані методики дослідження полягають у співставленнях вартісних показників на різьблені вироби, споріднених за технікою виконання, з показниками якості матеріалу, призначенням, історико-культурними традиціями використання та деякими іншими якостями, відповідальними за споживчі характеристики. Результатом такого співставлення будемо вважати окреме твердження (логічна конструкція), яке матиме для нас критеріальне значення, а непротирічна сукупність таких тверджень стане структурою для розробки методів оптимального прогнозування вартості. Звичайно, перевірити

ефективність запропонованих експертних методик можна лише у співставленнях прогнозних і реальних показників вартості, а значить, пропоновані методики повинні задовольняти вимозі щодо відтворення результатів будь-яким експертом.

Різьблені вироби з природних каменів – це невичерпна скарбниця інформації про культуру минулого, адже вони знайдені археологами серед артефактів, вік яких сягає 3 – 4 тис. років. Археологічні розкопки свідчать про те, що всі цивілізації дуже високо цінували їх як особисті прикраси або атрибути культового поклоніння, як, наприклад, нефрит для Китаю. На протязі декількох століть мистецтво обробки каменю залишалось таємницею і тільки в останні десятиріччя були розкриті його секрети.

Вже в ті часи люди робили фігурки з бурштину, мармуру, кременю, деяких інших каменів. Каміні мали велике символічне значення і коштували дуже дорого, адже у переважній більшості ставали атрибутом і ознакою причетності до елітарної частини суспільства. Вироби цінувалися за чисельними вигаданими ознаками.

У наш час, різьблені вироби з каменів мають дещо інше призначення і є у переважній більшості лише прикрасами. Вони доступні за цінами; символізм який вони несуть у собі, не має такого виключного значення для життя, краса виробів вбачається сучасниками у майстерності окремих авторів і красі каменя, як природного утворення - пам'ятки природи. Отже, найбільше значення у групі споживчих характеристик мають характеристики, які відповідають за красу виробу.

Прозорі кристали звичайно використовують для виготовлення огранених каменів. Щоб максимально виявити цінні оптичні властивості каменю та досягти максимального блиску, використовують визначні види ограні та вибирають визначні кути взаємного розташування граней. Однак, не всі прозорі камені піддають огранюванню. Деякі з них, особливо ті, які містять чудові включення (тонкі голки рутилу або турмаліну), обробляються у вигляді тонких пластин, або округлих форм (кабошон).

Якщо камінь непрозорий, його огрань зовсім позбавлена сенсу. Відомо багато чудових каменів, які за цією причиною не огранюють, їм надають форму кабошону. Це – зірчасті камені, з ефектом «котячого ока», місячні камені та інші, які мають специфічні світові ефекти і тому обробляються без граней.

За допомогою вказаних видів обробки отримують велику кількість готових каменів, але існують і інші засоби, які дозволяють отримувати декоративні вироби з каменю. Наприклад, при різьбленні по каменю використовують блоки дрібнозернистого матеріалу або крупні монокристали.

Види робіт по каменю дуже різноманітні, і кожен з них повинен використовуватись для спеціально підібраної сировини.

Нами було проведено аналіз 63 різьблених виробів з молдавиту (шкла космічного походження), які присутні на ринку Європи, та надана графічна інтерпретація співвідношення якісних та вартісних показників. За допомогою таблиці 1 і рисунка 2 впевнимося, що вартість цих виробів складається з вартості сировини, з урахуванням того, що більш «чисті» (без наявності спотворюючих природну красу каменя включень) камені є більш дорогими, вартості "роботи", та виразності художнього образу.

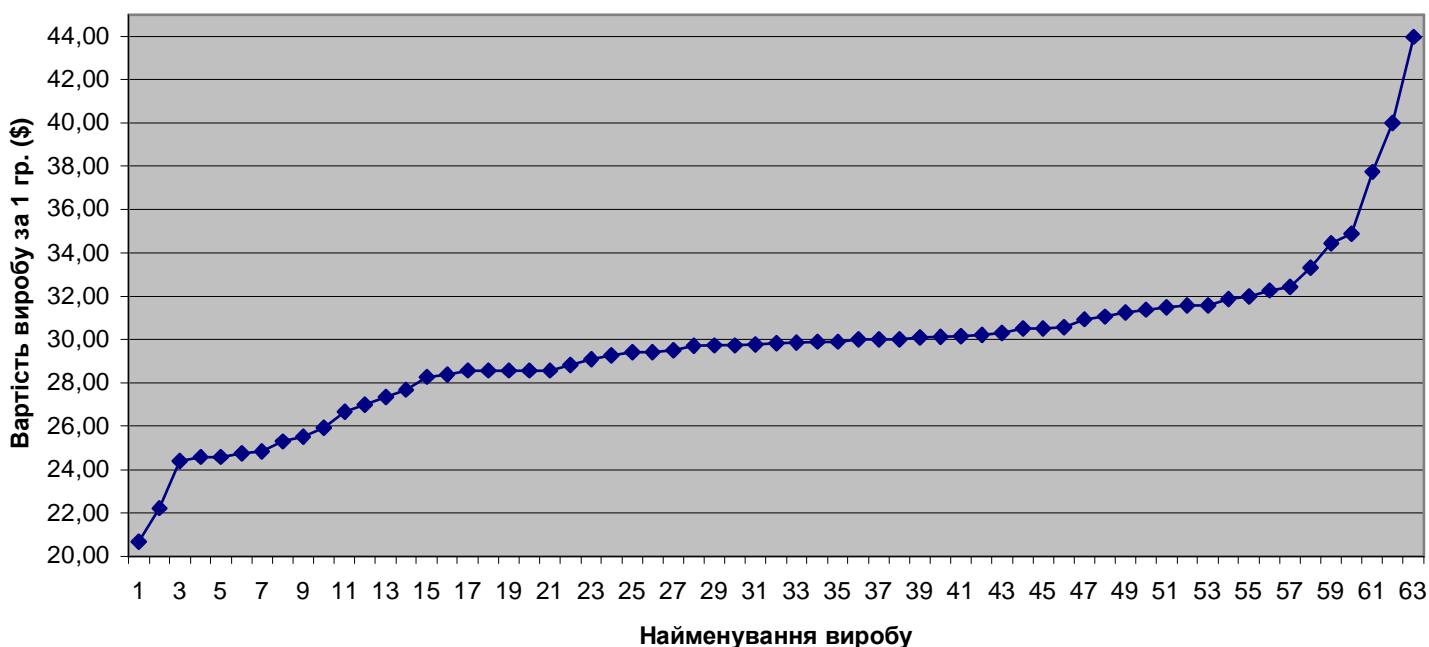
Таблиця 1: Вартість виробів, різьблених з молдавиту

№ п/п	Найменування виробу	Вартість, \$	Вага,Gr	Питома вага, \$/Gr
1	Летючий Шаман	250,00	12,10	20,66
2	Ведмежий Шаман 11	320,00	14,40	22,22
3	Летючий Шаман 1	300,00	12,30	24,39
4	Ведмежий Шаман 5	300,00	12,20	24,59
5	Летючий Шаман 7	300,00	12,20	24,59
6	Летючий Шаман 4	250,00	10,10	24,75
7	Ведмежий Шаман 12	360,00	14,50	24,83
8	Ведмідь 1	420,00	16,60	25,30
9	Ведмідь 4	250,00	9,80	25,51
10	Ведмежий Шаман 3	280,00	10,80	25,93
11	Вождь індіанців	360,00	13,50	26,67
12	Шаман койотів	270,00	10,00	27,00
13	Летюча Богиня	350,00	12,80	27,34
14	Вовчий Шаман 3	180,00	6,50	27,69
15	Вовчий Шаман 1	280,00	9,90	28,28
16	Ведмежий Шаман 1	400,00	14,10	28,37
17	Вовчий Шаман 2	240,00	8,40	28,57
18	Вовчий Шаман	180,00	6,30	28,57
19	Ведмежий Шаман 2	300,00	10,50	28,57
20	Летючий Шаман 6	300,00	10,50	28,57
21	Шаман буйволів 2	160,00	5,60	28,57
22	Орел 5	320,00	11,10	28,83
23	Орел 3	320,00	11,00	29,09
24	Шаман буйволів 1	240,00	8,20	29,27
25	Ведмежий Шаман 10	200,00	6,80	29,41
26	Орел 6	200,00	6,80	29,41
27	Ведмежий Шаман 9	180,00	6,10	29,51
28	Орлиний Шаман	300,00	10,10	29,70
29	Вовчий Шаман 1	220,00	7,40	29,73
30	Яструб	220,00	7,40	29,73
31	Яструбиний Шаман	280,00	9,40	29,79
32	Вовчий Шаман 4	170,00	5,70	29,82
33	Яструб 1	200,00	6,70	29,85
34	Ведмежий Шаман 7	290,00	9,70	29,90
35	Орел 4	320,00	10,70	29,91
36	Орел 1	240,00	8,00	30,00
37	Драконовий Шаман	240,00	8,00	30,00
38	Ведмідь 7	240,00	8,00	30,00
39	Ведмежий Шаман 13	340,00	11,30	30,09
40	Ведмежий Шаман 6	250,00	8,30	30,12
41	Орел	220,00	7,30	30,14
42	Орел 5	130,00	4,30	30,23
43	Орел 2	300,00	9,90	30,30
44	Орлиний Шаман 1	180,00	5,90	30,51
45	Ведмежий Шаман 8	180,00	5,90	30,51
46	Шаман буйволів	220,00	7,20	30,56
47	Ведмідь 6	300,00	9,70	30,93
48	Вовк	320,00	10,30	31,07
49	Ведмежий Шаман 4	200,00	6,40	31,25
50	Ведмідь 8	320,00	10,20	31,37
51	Летючий Шаман 2	170,00	5,40	31,48
52	Шаман Драконів 2	180,00	5,70	31,58
53	Орел 7	300,00	9,50	31,58
54	Ведмідь 3	220,00	6,90	31,88
55	Летючий Шаман 3	160,00	5,00	32,00

56	Вовчий Шаман 2	200,00	6,20	32,26
57	Драконовий Шаман 1	120,00	3,70	32,43
58	Летючий Шаман 5	150,00	4,50	33,33
59	Ведмідь 5	420,00	12,20	34,43
60	Богиня	150,00	4,30	34,88
61	Ведмідь 2	400,00	10,60	37,74
62	Богиня 1	124,00	3,10	40,00
63	Ведмідь	400,00	9,10	43,96

Як можна побачити з таблиці 1 та рисунку 2, вартість виробів, які на перший погляд здаються однаковими по розміру, суттєво коливається від 20 до 45 доларів за грам. Це свідчить про те, що на вартість фігурок з однакової сировини та однакових по розміру впливає ще багато факторів, таких як важкість роботи, образ художнього виробу та багато інших.

Рисунок 2: Співвідношення якісних і вартісних показників різьблених виробів з молдавіту

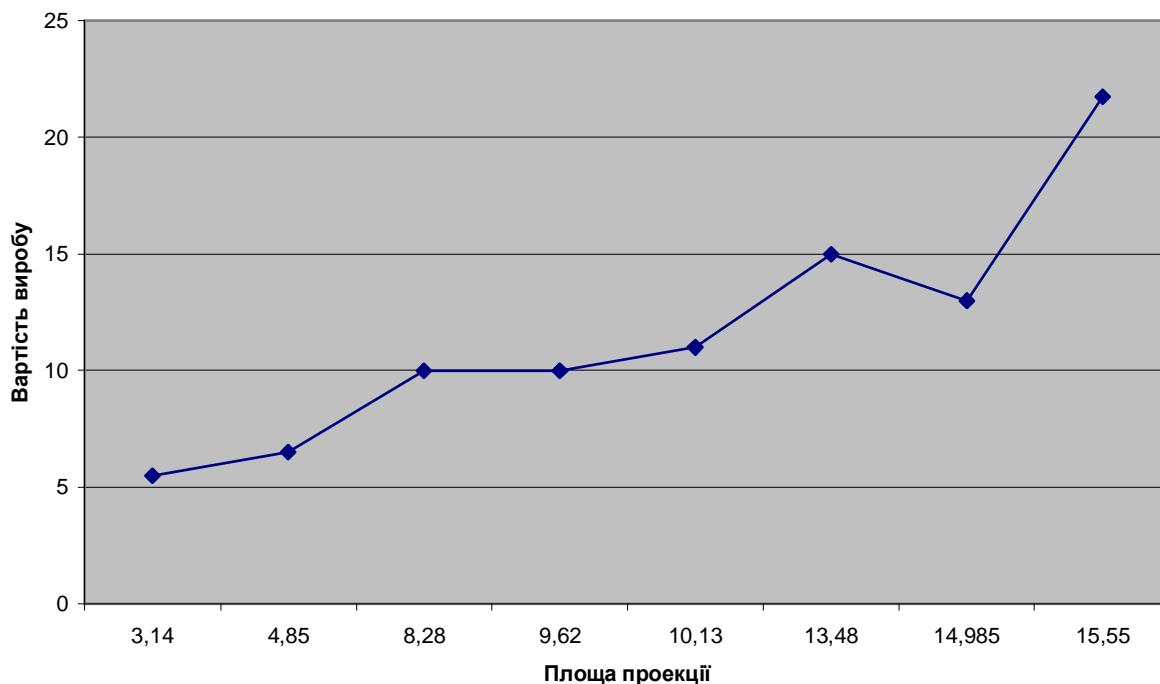

Того самого висновку про наявність компоненти вартості, зумовленої саме художньо-естетичними якостями виробу, можна дійти аналізуючи також вартісні показники на різьблені вироби з пірофіліту (таблиця 2, рисунок 3).

Таблиця 2: Вартість виробів, різьблених з пірофіліту

№ п/п	Найменування виробу	Вартість, \$ долар, США	Розмір, см висота, ширина	Площа, см проекції
1	Ступка для спецій	21,75	1,75 в диам	2,4
2	Скринька для коштовностей	5,49	2,5x2	3,14
3	Статуетка Сова в яйці	6,49	2,5x1,94	4,85
4	Статуетка Три слони	9,99	1,84x4,5	8,28
5	Скринька для коштовностей	9,99	3,5 в диам	9,62
6	Статуетка Жаба	10,99	2,25x4,5	10,13
7	Свічник з чашею	14,99	4x3,37	13,48
8	Свічник з чашею	12,99	4,5x3,33	14,985

Рисунок 3: Вартість виробів з пірофіліту, в залежності від розміру

Таблиця 3: Вартість виробів, різьблених з жадеїту

А): кулони, підвіски

№ п/п	Найменування виробу	Вартість, \$ долар, США	Розмір, см висота, ширина	Площа, см проекції
1	Кулон, брелок (Дракон)	9,95	0,63x1,13	0,71
3	Кулон, брелок	1,95	1x0,75	0,75
4	Кулон, брелок (Будда жінка)	9,95	1,25x0,75	0,94
5	Кулон, брелок (Будда жінка)	6,95	1,63x1	1,63
6	Кулон, брелок	50,00	1,88 x 1	1,88
7	Кулон, брелок	5,95	1,25x2	2,50
8	Кулон, брелок (Собака)	27,50	1,5x2	3,00
9	Кулон, брелок (Кроль)	36,00	1,5x2	3,00
10	Кулон, брелок	4,95	2,5x1,5	3,75
11	Кулон, брелок (Дракон)	40,00	1,5x3	4,50
12	Кулон, брелок	350,00	3,3x1,9	6,27
13	Диск	5833,33	6,35 в диам-ре	62,74

Б): Статуетки

№ п/п	Найменування виробу	Вартість, \$ долар, США	Розмір, см вис, шир, товщ	Площа, см проекції
1	Статуетка (Будда)	14,95	2,5x2,5x0,6	6,25
2	Статуетка (Діти)	44,95	4,75x2,38x1,94	11,31
3	Статуетка (Жінка)	12,00	9,5x 5,5x 3,75	52,25
4	Дерево (20-30 листьев)	175,00	32,13x32,13	64,26
5	Статуетка (Пагода)	360,00	17x8	68,00
6	Статуетка (Будда жінка)	400,00	23x5x4,6	115,00

При аналізі різьблених виробів з жадеїту (див. таблицю 3) можна дійти до висновку, що їх вартість не завжди залежить від площі. В багатьох випадках площа виробу менша, а вартість більша. Тобто тут присутні інші впливові компоненти. Це може бути унікальний кусок сировини або вплив часу. Наприклад жадеїтовий диск, вартістю 5833,33 \$ був зроблений ще декілька десятиріч тому.

Цікаво знати, що вартість цього каміння є також зумовленою частково історичними традиціями його використання. Так, різьблені вироби з нефриту і жадеїту у середньовічному Китаї були вершиною образотворчого мистецтва, а сам камінь попри наявність значних його покладів, цінувався на вагу золота. В наш час ці вироби (у сучасному виконанні) коштують порівняно дешево, але не позбавлені високого символізму причетності до конкретних історико-культурних традицій.

Слід також відмітити, що наші дослідження (рисунок 2, 3) передбачають введення особливої абстрактної шкали вимірювання – порядку вартості . Її використання обумовлене необхідністю застосування процедур сортування у рядах споріднених об'єктів за тими чи іншими параметрами для отримання впорядкованих рядів, доступних для подальшого змістовного аналізу.

1. Головний висновок, який можна зробити, досліджуючи співвідношення у вартості різьблених виробів з природних каменів полягає у тому, що існує цілком реальна можливість для об'єктивного виділення і визначення компоненти їх вартості, пов'язаної з їх художньо-естетичними якостями та споживчими характеристиками.

2. Для здійснення змістовного аналізу причин виникнення і формування окремої компоненти вартості, пов'язаної з художньо-естетичними якостями і споживчими характеристиками різьблених виробів з природних коштовних і напівкоштовних каменів, необхідно укласти, дослідити і оптимізувати структуру параметричного простору критеріальних оцінок їх якості.

3. Експертні оцінки і прогнозування вартості тих чи інших різьблених виробів з природних коштовних і напівкоштовних каменів можуть бути здійсненими лише на основі рекомендацій, у яких всі складові вартості розглядаються диференційовано. Цей висновок забезпечує об'єктивність, відтворення результатів і змістовність експертної роботи.

4. Список літератури

1. Индутный В.В., Манохина Л.В., Индутна Т.В. Загальна класифікація колекційних зразків природних каменів та викопних рештків тварин і рослин геологічного минулого Коштовне та декоративне каміння, 1999, №4, (т.18), с.3-10.
2. Индутный В.В. Загальна вартісна класифікація історичних цінностей з дорогоцінних металів і дорогоцінного каміння Коштовне та декоративне каміння 1999, №3, (17) с.3-9.
3. Индутный В.В. Уявлення про красу і гемологія. Коштовне та декоративне каміння 1998, № 3(13), с. 9 - 16
4. Фракэй Э. Янтарь. Пер. с англ. - М. Мир, 1995,- 198 с
5. Платонова К.О. Кольоровий камінь у стародавньому Китаї. Коштовне та декоративне каміння 1998, №4, (14) с27-32.

5. Список електронних адрес всесвітньої мережі INTERNET, за якими була отримана інформація:

[http://auctions.yahoo.com/auction/soap stone carving](http://auctions.yahoo.com/auction/soap%20stone%20carving)
[http://auctions.yahoo.com/auction/jade carving](http://auctions.yahoo.com/auction/jade%20carving)
www.capricornslair.com